

♦♦♦ DOROGI FERENC

Ókatolikus¹ mariaviták² Sashalmon

A II. világháború után Sashalmon is megjelent olyan egyházi kezdeményezés, mely a Római Katolikus Egyház pozícióit kívánta átvenni.³

Előzmények

Sashalmon, illetve korábbi nevén Ehmanntelepen 1915 után felépítettek egy munkatábort hadifoglyok számára. Az I. világháború után a hadifogolytábort

¹ Kik az ókatolikusok? Az 1870-ben tartott I. Vatikáni Zsinat ellenzéke, akik nem fogadták el a zsinaton kimondott, a pápa primátusát tartalmazó dogmát. Magyarországon az első ókatolikusok a századfordulón jelentek meg, szervezett egyházközösségükről 1930 óta tudunk Budapesten. Ennek lelkésze dr. Deák Vidor ügyvéd volt. 1939-ben megjelent egy fiatal mariavita lelkész is, Csernohorszky Gyula személyében, akit 1945 novemberében Lengyelországban püspökké szenteltek. Itthon megkezdte egyházszerkezete kiépítését. Szervező körútjait azonban botrányok kísérték. 1947 végén egyházát feloszlatta, ő maga visszavonult. Vö. SASVÁRI, *Ókatolikusok*, in *História* (1992) 3. sz.

² Mariaviták: lengyel szekta, mely a Felicia Kozłowska (1862–1921) által alapított nővéreközösségből (1888), ill. papi közösségből (1893) alakult. A közösség célja az Oltárizsentség és a Szűzanya tiszteletének megújítása és a szociális kérdések megoldása volt. 1904-ben megtagadták tőlük az egyházi jóváhagyást, de Kozłowska folytatta tevékenységét, ezért 1906-ban kiközösítették. 1907-ben Kozłowska új egyházat alapított. Egy ókatolikus érsek püspököt szentelt a mariavitáknak, akik az utrechti unió egyházaihoz csatlakoztak. 1924-ben tévmitésük miatt innen is kiközösítették őket. 1935-ben két ágra szakadtak, egy „ókatolikus” és egy „katolikus” ágra. *Mariaviták*, in *Magyar Katolikus Lexikon* VIII (Budapest 2003).

³ 1945 után a mariavita ókatolikusok szervezkedni kezdtek, többek között Sashalmon is. Több botrányos esetet követően a belügyminiszter 1947. december 31-i hatállyal betiltotta a mariaviták működését. A sashalmiak lelkésze, Csunderlik Pál – felvéve a Valerián püspök nevet – megpróbálta megmenteni a közösséget, és Független Keresztény Katolikus Egyház néven új egyházat alapított. Ebbe a szerveződésbe „botlott bele” Nemes Dezső, s mivel az MKP Politikai Bizottságától előző levelére választ nem kapott, ezúttal csak Révai Józsefhez címezte sorait: „Kedves Révai elvtárs! Március 18-án beadvánnyal fordultam a Politikai Bizottsághoz az egyházi reakció elleni harc kérdésében. Esetleges nemzeti demokratikus egyházi reformmozgalom kérdését, illetőleg ennek szükségességét vetettem fel. Közvetlen választ nem kaptam, ... azért fordulok ismét a politikai bizottsághoz e kérdésben, mert tudomásomra jutott egy folyamatban levő egyházi reformmozgalom, melyről jelentést teszek és konkrét utasítást kérek. ... A mozgalom célja Független Katolikus Egyház teremtése, s beadták kérelmüket alapszabályuk jóváhagyására. Van egy hét tagú egyházi tanácsuk (nem papokból), mely maga választja püspökéül a mozgalom kezdeményezőjét: Csunderlik Valériánt. Van négy lazán szervezett egyházközösségük, két templomuk, több vidéki kapcsolatuk. ... kezdeményeztek Sashalmon független, nem római katolikus, hanem keresztény katolikus mozgalmat.” Lásd: BALOGH Margit, *Elvételt fordulatok az egyházpolitikában: Kisérletek a nemzeti katolikus egyház megteremtésére*, in *Évkönyv. Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutató Intézete* (fél. szerk. Bak János; Budapest 1992) 227–241.

További források: Váci Püspöki Levéltár I.1. Acta Parochiarum Sashalom, 1947-1948 közötti időszak dokumentumai és a Sashalmi Krisztus Király plébánia Historia Domusa.

átalakították állami lakóteleppé, ahova a Budapestről kilakoltatottakat költöztették. 1921-ben Nagy Imre Leó lett az ehmantelepi lelkész, akinek első útja a lakótelepre vezetett, ahol egy kis kápolnát hozott létre. (Nagy Imre Leót 1926-tól Küllös Ede váltotta, aki 1948-ig működött Sashalmon.)

1938-ban szegénygondozó nővérek (Szent Ferenc-rendi apácák) telepedtek le ezen a területen, akik 1939-ben szegényházat létesítettek. A kápolna a szegényház épületében működött. Később, 1946-ban a Szent Ferenc-rendi apácák eltávoztak, és helyükbe karmelita nővérek érkeztek. A váci püspök a karmelita nővérektől megvonta a korábban adott kedvezményeket, később a misézést is megszüntette a kápolnában minden más, a kápolnával kapcsolatos szertartással együtt. A rendi ruha viselését megtiltotta, nem ismerte el őket szerzetesrendnek. Az Állami Lakótelepi Szeretetház még aznap levélben kérte a püspököt: „Mint-hogy azonban említett kiváltságokat nemcsak nevezett nővéreknek és az előttük működő Franciskána apácáknak méltóztatott megadni, hanem tudomásunk szerint előzőleg is méltóztatott az itt telepített lakosságnak, ... alázattal kérjük, hogy a kápolna kiváltságait nekünk a jövőben is engedélyezni méltóztatassék...”⁴

A telepgondnok (aki egyben az MKP körzeti titkára is volt) kifogásolta a váci püspök döntését, és a kifogására adott püspöki választ: „a rend és nyugalom fenntartása, illetve helyreállítása érdekében én, mint a magyar népjóléti minisztérium felügyelete alá tartozó sashalmi állami lakótelep gondnoka, a sashalmi magyar kommunista párt körzeti titkára, lakosságom nevében a leghatározottabban követelem a telepi kápolnából elvitetett Szentség legsürgősebb vissza rendelését... 1400. főnyi lakosságom, mely túlnyomó részben kommunista, – de nem vallástalan, – felvan zudulva emiatt. A reakciók felhasználva a helyzetet bevetették a köztudatba, hogy a kommunisták vitették el a Szentséget. ... Tisztelettel kérem szíves sürgős intézkedését Püspök Úrnak, mert amennyiben ez nem következne be, én, hogy a következményekért a felelősséget elhárítsam magamról, kénytelen lennék a felettes hatóságomnak a népjóléti minisztériumnak jelentést tennem, s azt hiszem ez nem reám vetne árnyat, hanem az Egyházra, mert milyen színben tüntetné fel az Egyházat az a tény, hogy a kommunista párt tagjai kérik vissza hozatni a Szentséget és az egyház vezetői ellenzik ezt... telepgondnok, körzeti titkár.”⁵

⁴ Váci Egyházmegyei Levéltár (továbbiakban VPL) I.1. Acta Parochiarum Sashalom. 7240/1947 és 6506/1947.

⁵ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 4697/1947. 1947. július 9.

⁶ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 169/1947. 1947. augusztus 4.

⁷ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 5524/1947.

⁸ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 5524/1947. A röplap szövege: „Megalakult a magyar nemzeti Máriavita ókath. egyház. 1. Katholikus, de független a pápától. 2. Nincsen egyházadó. 3. Nem kerül

A váci püspök 1947. augusztus 4-i utasítása ez volt: a plébános kísérje figyelemmel, „hogy a Szeretetházban tovább működő világi személyek ne hordjanak szerzetes öltözékre akármiben is emlékeztető egyenruhát, hanem kizárólag világi öltözetet és hogy szerzetesnői elnevezéseket vagy megszólításokat ne használhassanak. Mivel az állami lakótelepi kápolna elsősorban ... az állami lakótelepi hívek lelkipásztori ellátását segítette elő, megengedem, hogy a kápolna-helyiséget újra használatba vegyék és ott misézzenek, sőt azt is megengedem, hogy a kápolnában állandóan őrizték a legmértősebb oltáriszentséget, de csak abban az esetben, ha ott biztosítani tudják hetenkint legalább egy szentmise tartását.”⁶

Küllös Ede plébános 1947. augusztus 19-én jelentette a váci püspöknek ezen utasítása végrehajtását.⁷

A mariaviták megjelenése

„Vasárnap értesített egy egyszerű telepi nénike arról, hogy 2 mariavita pap, egy volt alapáczával, ki szintén a Mariaviták közé lépett, látogatták a telepi híveket és jelezték, hogy átveszik a MADISZ vezetését s ott fognak letelepedni. Koczkás úr tegnap felkeresett s bemutatott egy röplapot, melyet a hospitáló Mariavita papok a telepen osztogattak ...”⁸ – írja Küllös Ede 1947. augusztus 19-én a váci püspöknek. „Koczkás úr hírül hozta azt is, hogy már mintegy 3000 aláírást is gyűjtöttek az új szakadár szekta számára s a községi előljárárságnál is eljártak letelepedési engedély érdekében. A községi előljárárság döntést a választás utáni időre halasztotta...”⁹ – írja a plébános.

A mariaviták megjelenését jelző plébánosi levélre a váci püspök a következőképpen reagált: „Nem gondolom, hogy megjelenésük a jó hívek körében nagyobb zavart tudna okozni, mégis Esperes- Plébános Úr minden alkalmas lelkipásztori eszközzel igyekezzék befolyásukat csökkenteni. Leghelyesebb, hogy ha azon a területen, ahol ők mozgolódnak, sűrű családlátogatásokat végez hitoktató káplánjával együtt és így a közvetlen lelkipásztori érintkezéssel őrzi meg híveinek hűségét a hithez. Kísérje a szektariánusok működését nagy

pénzbe a Szentmise. 4. A papok és püspökök szerzetesek. 5. Érvényes és valóságosan felszentelt apostoli jogfolytonossággal bíró püspök az Egyház vezetője. 6. Az Egyház feje: Jézus Krisztus. Minden vasárnap magyar Szentmise van a Szent Ágoston kolostorban délelőtt 10 órakor. Vegyes házasságban élsz? Jöjj a nemzeti Egyházba. Kitagadott egyházad? Jöjj a nemzeti Egyházba. Magyar Szentmisét akarsz? Jöjj a nemzeti Egyházba. Mindenben segít rajtad a magyar nemzeti Máriavita ókath. Egyház, Budapest, Benczur utca 37.”

⁹ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 5524/1947, 1947. augusztus 19.

figyelemmel és amennyiben a mariaviták terjeszkedése tényleg nagyobb arányokat öltene, várom újabb jelentését.”¹⁰

A plébános a mariavitákkal kapcsolatos újabb információját – miszerint „az állami lakótelepen mariaviták akarnak vasárnap reggel jönni. Kisegíteni nem tudok, Kápolnát be kell zárni.” – táviratban elküldte a püspöknek, amire a váci püspök döntése a következő volt: „Három misére engedélyt adok, kápolnát bezárni nem lehet.”¹¹

A mariaviták 1947. szeptember 20-án a sashalmi rk. plébánost megkeresték levelükkel, amiben hivatalosan közlik nemzeti katolikus plébánia alapítását: „CSERNOHORSZKY érsek Urunk kegyes parancsára értesítem, hogy a sashalmi barakklakók küldöttsége a mai napon megjelent hivatalomban és azzal a kéréssel fordultak, hogy nemzeti katolikus papot kérnek a maguk részére és kijelentették, hogy a barakk területén sem rk. papra, sem rk. szentmisére nem reflektálnak a mai naptól kezdve. ... Felkérem, hogy Érsek Urunk Őeminenciájának ezen döntéséről felettes Egyházi Hatóságát mielőbb értesíteni szíveskedjék.”¹²

A mariaviták letelepedése Sashalmon

A sashalmi rk. plébános tájékoztatta a váci püspököt: „...a mariavita papok f. hó 20-án délelőtt bevonultak az állami lakótelepre. ... figyelmeztettek egyes jó hívek, hogy Csernohorszky mariavita érsek másodmagával járja a közösséget, lesiettem a telepi kápolnába s felhoztam onnan a legm.oltáriszentséget a plébániatemplomba. ... alighogy a lakótelepről távoztam megjelentek ottan nevezett papok s be akartak menni a kápolnába. Mivel az ott működő ápolónők ellenállottak, sikerült közben még az ott levő ruhákat és szegényes felszereléseket is megmenteni. Midőn a telep gondnok hazaérkezett, hivatkozva arra, hogy az épület állami, s felette az állam disponál, megnyitotta az üresen maradt kápolna ajtaját ... Vasárnap már ünnepélyes istentiszteletet is tartottak... Fájdalommal látom, hogy terjeszkedési terveik még Rákosszentmihályra is átnyúlnak, hol noviciátust szándékoznak nyitni. Bent Sashalom községben nehezebben sikerül elérniök valamit, mert a hívek hithűek és jobb módúak az áll.telep lakóinál.”¹³

A váci püspök Rajk László miniszterhez írt október 1-jei levelében a következőket kérte: „A sashalmi lakótelep katolikus hívei ... ismételten fordultak hozzám, hogy biztosítsam továbbra is lelkipásztori ellátásukat, amiről azonban

¹⁰ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 5524/1947, 1947. augusztus 23.

¹¹ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 6506/1947.

¹² VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 6506/1947, 1947. szeptember 20.

nem tudok gondoskodni az állami lakótelep gondnokának erőszakos, önkényes és az egyház szabadságát biztosító törvényekkel nem törődő eljárása miatt. ... Nem hiszem, hogy ez az eljárás Miniszter Úr helyeslésével találkozni tudtával történt volna, mert ez szöges ellentétben áll nemcsak a törvényekkel, de a kormánynak és Miniszter Úr pártjának is sokszor hangsúlyozott álláspontjával. Éppen ezért kérem Miniszter Úr azonnali intézkedését, a hatalmával önkényeskedő telep gondnok megfékezésését és a kápolnának a katolikus egyház részére történő visszaadását...”¹⁴

A pártpolitika látszólag engedékenyebb lett a sashalmi mariavita ügyben

Illetékesként Olt Károly népjóléti miniszter válaszolt a váci püspöknek Rajk László belügyminiszterhez írt levelére 1947. október 25-én: „Megállapítottam a vizsgálat során, hogy az állami lakótelep gondnokának semmi tevételes szerepe nem volt abban, hogy a Nemzeti Kat. Érsekség lelkipásztorai az állami lakótelepen lévő kápolnát birtokba vették. ... Ezzel szemben a vizsgálat során megállapítást nyert, hogy azáltal, hogy folyó évi május havában a karmelita apácák főnöknőjével kapcsolatos ügyek miatt Küllös Ede helybeli esperes-plébános az oltáriszentség eltávolítására és a misézés beszüntetésére kapott utasítást, valamint azáltal, hogy a telep lakosságának kérelme az oltáriszentség visszaszállításáról és a misézés biztosításáról nem nyert gyors elintézését. ... A panasz megvizsgálása után, figyelemmel egyrészt a katolikus hívők lelki szükségletének kielégítésére, másrészt a róm. kat. egyház működéséhez fűződő fontos érdekekre, egyidejűleg gondoskodtam arról, hogy a sashalmi állami lakótelepen lévő kápolna a róm. kat. egyház részére szertartási célokra visszaadassék és ott a róm. kat. egyház szerinti misézés biztosítottassék. Felkérem ennél fogva Püspök Urat, szíveskedjék azonnal gondoskodni az oltáriszentség visszaszállításáról és a misézés végzéséhez megfelelő lelkipásztor sürgős kijelöléséről.”¹⁵

Még egy kísérlet

1947. október 29-én a sashalmi r.k. plébánost felkereste egy küldöttség az állami lakótelepről, és közölték kívánságaikat, amit jegyzőkönyvbe is vettek: „...kijelentik, hogy nem óhajtanak telepükön sem rk. papot, sem rk. kápolnát

¹³ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 6506/1947, 1947. szeptember 21.

¹⁴ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 6506/47, 1947. október 1.

¹⁵ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 6506/47, 1947. október 25.

és rk. lelkigondozást, hanem megmaradnak az általuk választott Nemzeti Katolikus Egyház papjai mellett. ... Bejelentik, hogy valamennyien csatlakoztak a lakótelepen hivatalosan is megalakult Nemzeti Katolikus Szent Család Egyházközséghez ... a mai naptól kezdve az Egyházi Főhatóság ne kísérletezzon az állami lakótelepen, mert minden nyugtalanságért a felelősséget elhárítja a telep lakossága magától arra, aki azt előidézte, ill. előidézi. ... a mariavitákat a telep lakossága kérte a telepi lelkigondozásra, melyben semmiféle pártnak, társadalmi egyesületnek vagy hivatalos személynek köze nincsen. A küldöttség kívánságára ezen jegyzőkönyvet megküldöm a váci egyházmegyei Főhatóságnak, Magyar Népjóléti Miniszternek, egyet pedig hivatalomban helyezek letétbe.”¹⁶

A (mariavita) vég kezdete

Ugyancsak a rk. plébános jelentette, hogy „november 15.-én volt a sashalmi állami lakótelep újonnan készült kultúrházának felavatása. ... A meghívottak a műsor után meg lettek vendégelve s a szesz fejükbe szállván, veszekedés támadt a mariavita papok és a közönség között ... meglepetve hallottam, hogy kénytelenek lesznek nemsokára a telepet elhagyni, annyira elfordult tőlük a nép. ... közölte velem a káplán úr, hogy a mariavita plébános magához kérette őt s töredelmesen megvallván a történt botrányt, vissza akar térni a rk. egyházba. Sőt a mariavita püspök nem mer többé kijönni a telepre s ... elmenetelre gondolnak ... lesiettem a telepi gondnokhoz és felhívtam figyelmét arra, hogy a még ott lévő kegytárgyakra, az egyházközség igényt tart és azt semmiképpen sem hajlandó a mariavita püspök részére átengedni. ... Egyébként – mondta – neki nincs tudomása arról, hogy a mariaviták elhurcolkodnának. Midőn megmondtam neki, hogy az ott működő lelkész magához kérette a káplán urat, azonnal elhívatta őt az irodájába és felelősségre vonta. ... Kérdésemre, hogy mi történt a múltkori kultúrházavatásnál, beismerte, hogy nagyon csúnya eset adódott elő s az emberek beleuntak a mariavitizmusba, s jelenleg az állami lakótelep 3 pártra szakadt. Az egyik párt teljes materializmust hirdet s nem akar tudni semmiféle vallásról. A másik párt vissza akar térni a rk. egyházhoz, míg a harmadik párt a mariavita püspöktől független egyházközséget akar alkotni, mely hajlandó lenne a rk. egyházhoz visszatérni, ha meg lenne engedve továbbra is, hogy papjaik magyarul misézzenek, nőszülhessenek, pártgyűlésekre járhatnak és szociális téren szabadon működhetnek, az egyház által való minden politikai irányzattól mentesen.”¹⁷

¹⁶ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 6506/1947, 1947. október 29.

¹⁷ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 8353/1947, 1947. november 25.

A váci püspök azonnal válaszolt: „Felterjesztését tudomásul veszem és annak alapján felszólítom Esperes Urat, hogy ha a mariaviták az állami lakótelepről elköltöznek, azonnal kezdje meg ott a misézést.”¹⁸

Az események a rk. egyházon belül (így Sashalom) sem múltak el nyomtalanul

December 5-én a rk. plébános jelentést írt a „sashalmi pastoráció nehézségeiről”. A váci püspök elhelyezte káplánját, és helyébe mást küldött. Panaszkolja, hogy amikor az új hitoktatót Sashalomra helyezte a püspök, „teljes szabadságot” kért a plébános részéről a hitoktató számára. Úgy érzi, ennek következményeként az alá-fölrendeltség felborult. A plébános ugyanebben a levelében a mariavita ügy újabb fejleményéről is jelentett: „Egyébként ma jutott tudomásomra, hogy a népjóléti miniszter lezáratta a mariaviták kápolnáját a dacára az alapácák és a káplán úr nagy térítői munkájának, gyűjtik lent az aláírásokat, mellyel egy független demokratikus egyházat kívánnak létesíteni. Az ottani egyik apáca, – úgy hallok Nagyméltóságod újabb congregationnak ismerte el őket –, állítólag azt a kijelentést tette, hogy ezt az irányzatot szívesebben nézi el Nagyméltóságod, mint a mariavitizmust ... A mariavita papot a káplán úr már 4 ízben kereste fel s mindenféle állással kecsgettette, ha az egyházba visszatér, mondja az ottani mariavita plébánia vezetője. ... Egyébként kész engedelmességgel fogadom Nagyméltóságod azon intézkedését is ha a káplán urat bízza meg teljesen a mariaviták elleni munkával.”¹⁹

Küllös Ede egyházán belüli helyzete meggyengült

A váci püspök gyors és határozott reakciójában közli: „Helyesen teszi Esperes Úr, hogy derék káplánjának a lelkipásztorkodásban teljes szabadságot ad. Helyeslem, hogy a káplán kijár a telepre és az ottani veszélyeztetett hívekkel foglalkozik. ... Semmiféle ottani apácakezdeményezést nem ismertem el kongregációnak...” Nehezményezi, hogy az esperes esetenként nem tartja be az utasításait. Stóladíjat is többet kért, mint az ő utasítása szerint kellett volna. „Figyelmeztetem, hogyha még egyszer egy fillérrel is többet kér a hívektől ... mint amennyit engedélyeztem, sürgönyileg fogom felmenteni a plébánia vezetésétől. ... A kassai püspök úrral beszéltem. Ő biztosít esperes úrnak egy szerény lelkipásztori helyet, amint azt Esperes Úrnak meg is mondta. Jó volna,

¹⁸ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 132/1947.

¹⁹ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 8793/1947, 1947. december 5.

ha ezt az ajánlatot elfogadná, a kassai egyházmegyében talán jobban tudna a főpásztornak engedelmeskedni, mint itt.”²⁰

Olt Károly népjóléti miniszter december 21-én újabb levelében először kifogásolja, hogy ő hiába intézkedett a váci püspök október 25-én kelt levelében foglaltak kapcsán, a püspök az ő kéréseinek nem tett eleget, a kápolna azóta is zárva van. Hivatkozik a közelgő karácsonyi ünnepekre, majd közli, hogy egyidejűleg „átszámaztatja a kápolna kulcsait”. A levél következményeként már Horváth János adminisztrátor jelent a püspöknek: december 25-én szentmisét mutatott be a kápolnában, és a népjóléti miniszter által küldött kulcsokkal a kápolnát kinyitni nem lehetett. Más kulcsokat küldtek fel a Népjóléti Minisztériumba, és a kápolnát a formális lezárás, 1947. október 25. után is használták egyrészt a mariaviták, másrészt, azok távozása után, a tőlük leszakadt független egyház.²¹

Utóvédharcok

A sashalmi plébániára 1948. április 25-én kelt levél érkezett a „Független Keresztény-Katolikus Egyház Országos Tanácsától” (Budapest-Sashalom): „Értesülésünk alapján a római katolikus egyház magatartásában bizonyos demokratikusabb tónus mutatkozik. ...sőt utánozza a Független Katolikus Egyház gyakorlatát: már ingyen eskettet, temet, keresztel stb. ... Sashalmi viszonylatban a r. kat. papság teljesen megváltoztatta magatartását a Füg. Kat. Egyház működése óta (teljesen megváltozott a néppel szemben). Ingyen szolgálja ki a szentségeket, nem követeli a stólat. ... Másik barátságos gesztus a r. kat. Egyház magatartásában a Füg. Kat. Egyházzal az volt, hogy rom. kat. egyház papjai felfigyeltek, hogy a Füg. Egyház modern beállítottságban és szociális szellemben, összhangban a demokráciával nagy krisztusi missziót végez ... csak egyetlen céljuk van: rábírní józanabb, demokratikusabb politikai magatartásra a róm. kat. papságot és pedig az evangélium szellemében. Ha ezt elértük, elértük a célt. ... a váci püspök megbízottja Horváth József öt ízben különböző ígéretekkel hívta P. Csunderlik Valért a független kat. egyház püspökét vissza a rom. kat. Egyházba. Horváth azt a feleletet kapta: nem térítésre van itt szükség, hanem a r. kat. papság okos és józan helyzet felmérésére és magatartásuk megváltoztatására. ... Ennyi volt tehát a feladat, pl. Sashalmon. Mivelhogy a rom. kat. papság a telepet elhagyta [*valójában nem hagyta el, hanem a Petőfi Sándor Iskola tantermébe helyezte át a kápolnát – szerző*] és

²⁰ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 8793/1947, 1947.december 13.

²¹ VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom, 1948. április 15.

így teljesen békés vallási élet keletkezett Sashalmon, nincs szükség itt tovább fenntartani a püspökségünket. A püspökséget tehát mi is három hónapon belül Sashalmon megszüntetjük és Budapestre helyezzük át ... A továbbfejlődés és a rom. kat. egyház őszinte demokratizálódása még közelebb hozhat egymáshoz bennünket, sőt, ha a népi demokráciával a rom. kat. egyház teljesen közös platformot talál és őszintén a nép barátjává válik, nincs közöttünk tovább semmi különbség és a közös út így biztosítható. ... jegyző”²²

A sashalmi ókatolikus mariavita megtelepedési kísérlet ezzel a végére ért.

••• GAÁL ENDRE

Cséfalvay Pál emlékére*

Cséfalvay Pál protonotárius kanonokot, esztergom-vízivárosi plébánost búcsúztatjuk. A Zsidókhöz írt levélben a szent szerző így inti a hívő közösséget: „Emlékezzetek meg előljáróitokról, akik Isten szavát hirdették nektek. Gondoljatok életútjuk végére, és kövessétek őket a hitben” (Zsid 13,7). Cséfalvay Pál, amikor a papi hivatást választotta, előljáróként Isten igéjének és népének szolgálatát vállalta. És tette ezt azzal a meggyőződéssel, amire a szent szerző utal: „Az Úr oltalmaz engem, nem félek. Ember mit árthat énnekem?” (Zsid 13,6; vö. Zsolt 118,6) Egész papi életét és működését átjárta a hit és remény: Az Úr oltalmaz engem – ember mit árthat énnekem?

Dunakilitin született 1934-ben kilencgyermekes család tagjaként. Hogy sok testvére volt, egyértelműen megnyilvánult egész életében. A közösség, annak gondozása, ápolása életeleme volt. Tudott mindig nagylelkű, befogadó lenni, bárkivel hozta is össze az élet. Papi hivatása az egyházi iskolák sorozatában tudott kibontakozni – nem saját kedvteléséből, hanem az akkori történelmi helyzet tiltó, megszüntető határozatai miatt. Végül is Budapesten, a Központi Szemináriumban és a Hittudományi Akadémián készült fel a papságra.

1958. június 15-én szentelték pappá Esztergomban. Tanulmányai folytatása a szentelés után még a Hittudományi Akadémiára szólította, de az 1959-es nevezetes állami fölsozlatás nemcsak a tanulmányok befejezésétől, de a papi működéstől is eltiltotta. Így kántorként kereste kenyerét, jóindulatú plébáno-

²² VPL I.1. Acta Parochiarum Sashalom 3246/1948, 1948. május 22.

* A 2010. december 13-án elhangzott búcsúztató beszéd szerkesztett változata.